

А. І. Мярковський

**ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ
ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ:
ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ**

У центрі уваги органів фінансового регулювання — характеристики стану національних фінансів, що відображають ступінь стійкості державного сектору в тій чи іншій країні, зниження дефіциту бюджету, рівень консолідованого державного боргу тощо. Удосконалення фінансового регулювання, формування моделі стійкої фінансової системи є важливим політико-економічним і управлінським завданням. У статті розглянуто основні тенденції розвитку економіки України та країн Європейського Союзу протягом 2010—2013 рр., проведено порівняльний аналіз виявлених тенденцій. Структурні економічні проблеми посилюють глобальні дисбаланси, які становлять небезпеку для довгострокової економічної стабільності. Визначено, що стрімке прискорення глобальних процесів у світовій економіці є результатом інтенсифікації взаємодії низки економічних, політичних і технологічних факторів. Враховуючи зовнішні й внутрішні загрози фінансовій стабільності в межах реальної ситуації в українській економіці, обґрунтовані пріоритетні напрями подальшого вдосконалення фінансового регулювання в середньостроковій перспективі.

Ключові слова: державні фінанси, державний бюджет, бюджетно-податкова політика, оптимізація бюджетних видатків, середньострокове бюджетне планування, стабільність фінансової системи, фіскальне навантаження, фінансове регулювання.

Табл. 2. Літ. 13.

А. И. Мярковский

**ПЕРСПЕКТИВЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ
ФИНАНСОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В УКРАИНЕ:
ГЛОБАЛЬНЫЕ ВЫЗОВЫ**

В центре внимания органов финансового регулирования — характеристики состояния национальных финансов, отражающие степень устойчивости государственного сектора в той или иной стране, снижение дефицита бюджета, уровень консолидированного государственного долга и т. п. Совершенствование финансового регулирования, формирование модели устойчивой финансовой системы является важной политико-экономической и управленческой задачей. В статье рассмотрены основные тенденции развития экономики Украины и стран Европейского Союза в 2010—2013 гг., проведен сравнительный анализ выявленных тенденций. Структурные экономические проблемы усиливают глобальные дисбалансы, которые представляют опасность для долгосрочной экономической стабильности. Определено, что стремительное ускорение глобальных процессов в мировой экономике является результатом интенсификации взаимодействия ряда экономических, политических и технологических факторов. Учитывая внешние и внутренние угрозы финансовой стабильности в рамках реальной ситуации в украинской экономике, обоснованы приоритетные направления дальнейшего совершенствования финансового регулирования в среднесрочной перспективе.

Ключевые слова: государственные финансы, государственный бюджет, бюджетно-налоговая политика, оптимизация бюджетных расходов, среднесрочное бюджетное планирование, стабильность финансовой системы, фискальная нагрузка, финансовое регулирование.

Anatolii Miarkovskii

PROSPECTS FOR IMPROVING FINANCIAL REGULATION IN UKRAINE: GLOBAL CHALLENGES

The characteristics of the state of national finances are in the focus of the financial regulation institutions reflecting degree of the public sector stability in particular country, the trends of reducing budget deficit, level of consolidated public debt etc. Improvement of financial regulation, formation of the sustainable financial system model is an important political, economical and managerial task. The main trends in development of the economy of Ukraine and the European Union States for the period of 2010-2013 are examined. Comparative analysis of the revealed trends is provided. The structural economic issues intensify global imbalances that pose a risk to the long-term economic stability. It is determined that the rapid acceleration of global processes in global economy is a result of intensification of the interaction between economic, political and technological factors. The priority areas for further improvement of financial regulation within the medium-term perspective have been substantiated considering the real situation in the economy of Ukraine and taking into account internal and external threats to its financial stability.

Keywords: public finance, state budget, fiscal policy, optimization of budget expenditures, medium-term budget planning, financial system stability, fiscal burden, financial regulation.

JEL classification: H20, H30, H60, H61.

Світова економіка у 2013 р. продемонструвала невелике зростання — на 2,1 %. Водночас більшість розвинутих країн продовжують пошуки підвищення ефективності фіскальної та грошово-кредитної політики після фінансової кризи. Ряд країн із економікою, що розвивається, які вже зазнали помітного уповільнення темпів зростання за останніх два роки, у т. ч. Україна, наštтовхнулися на нові внутрішні й зовнішні перепони.

Стрімке прискорення глобальних процесів у світовій економіці є результатом інтенсифікації взаємодії низки економічних, політичних і технологічних факторів. Відбувається посилення міжнародної конкуренції, поступова лібералізація економіки, зростання міжнародної торгівлі та інвестицій, розвиток глобальних мереж. Узагалі глобалізація домінує в міжнародних відносинах після завершення “холодної війни” та веде до формування загальносвітової системи з такими рисами: об’єднання національних економік, безперешкодне переміщення капіталу, інформаційна відкритість світу, швидке технологічне оновлення, послаблення тарифних бар’єрів та лібералізація руху товарів і капіталу, комунікаційне зближення, планетарна наукова революція, міжнаціональні соціальні рухи, нові різновиди транспорту, реалізація телекомунікаційних технологій, інтернаціоналізація освіти.

Протягом 2010—2013 рр. темпи приросту реального ВВП України становили 4,1, 5,4, 0,2 і 0 % відповідно [1]. Для порівняння: у країнах із ринком, що формується, і тих, які розвиваються, цей показник дорівнював 7,5, 6,2, 4,9 та 4,7 % відповідно, а в розвинутих країнах — 3,0, 1,7, 1,5 і 1,3 % [2; 3]. Зі звіту ООН [4] можна зробити висновок, що депресивні явища у вітчизняному економічному просторі спостерігалися в період, коли багато країн — експортерів енергоресурсів продемонстрували стійке зростання. Нестабільність

проявилася й у зусиллях української влади з травня по липень 2013 р. стабілізувати валютний курс, на що було використано майже 10 % міжнародних резервних активів, а також у стагнації внутрішнього попиту. На сьогодні зовнішня ситуація з ліквідністю залишається нестабільною, до того ж на тлі дуже обмеженого доступу до фінансування, а також високих ставок за позиками, що призводить до великого зовнішнього й бюджетного дефіциту. Наявні резерви, на жаль, мають слабкий вплив на рівень короткострокового зовнішнього боргу. Таким чином, якщо зовнішні умови й надалі погіршуватимуться, наш регіон опиниться в зоні ризику та стане уразливим до погіршення доступності ринку капіталу.

Для сучасного світу характерне ринкове об'єднання на глобальному рівні іноземної валюти та капіталів, які діють цілодобово, забезпечуючи проведення операцій на відстані та в реальному часі. До динамічних світових ринків послуг належать банківська справа, страхування, транспорт, телекомунікації. Відбувається стрімке поширення інструментів Інтернету, стільникового зв'язку, інформаційних мереж. Поступово зменшуються прерогативи національної політики на тлі багатосторонніх угод із питань торгівлі, послуг та інтелектуальної власності, котрі підтримуються ефективними механізмами реалізації та мають більшу, ніж раніше, обов'язкову силу для урядів країн. На наднаціональному рівні формуються нові інституції глобального суспільства, рішенням яких підкоряються уряди суверенних країн. У зв'язку з необхідністю виконання зобов'язань у межах Світової організації торгівлі (СОТ), інших міжнародних утворень, а також стрімким зростанням економічної могутності транснаціональних компаній (ТНК), яка іноді перевищує потенціал окремих держав, погіршуються конкурентні умови для вітчизняних товаровиробників.

Зазначене зумовлює потребу не лише в нових знаннях і уміннях застосовувати сучасні технології, а й у постійному вдосконаленні інтелектуальної діяльності та підвищенні рівня інтелектуального капіталу, інституційної спроможності держави.

Сьогодні в центрі уваги світової спільноти — характеристики стану національних фінансів, що відображають ступінь стійкості державного сектору, зниження дефіциту бюджету, рівень консолідованого державного боргу. Формування моделі стійкої фінансової системи стає найважливішим народногосподарським завданням, зважаючи на особливості кожної з її підсистем: кредитно-банківської, платіжної, валютної, бюджетно-податкової та ін. Перебуваючи у взаємозв'язку та взаємодії, кожна з названих складових впливає як одна на одну, так і на консолідовану систему вищого рівня. Так, нестійкість банківської системи може призвести до кризи неплатежів і, відповідно, до порушення стабільності бюджетної системи, дестабілізація валютної системи, недосконалість оподаткування сектору фінансового посередництва, насамперед у частині формування і збереження резервів, — до ризикового

погіршення індикаторів антикризового потенціалу. Тенденції невизначеності у функціонуванні фінансових інститутів як у країнах, що розвиваються, так і в розвинутих державах дестабілізують господарську діяльність та можуть призводити до фінансових і економічних криз.

На думку експертів, досягнення результатів зусиль, спрямованих на контроль накопиченого боргу, потребуватиме значного часу. У багатьох європейських країнах із розвинутою економікою боргова стабілізація очікується не раніше 2015 р. Повільний прогрес пояснюється масштабом шоку та подальшим млявим відновленням, а в деяких випадках також високими процентними ставками внаслідок негативного впливу елементів невизначеності економічної політики й вразливості банків. Прогнозується, що для повернення коефіцієнтів заборгованості в межі безпечних інтервалів потрібні багаторічні зусилля з консолідації з поєднанням важелів впливу у сферах доходів і витрат. При цьому більшість національних економік орієнтується на заходи з мінімальними негативними наслідками для пожвавлення ділової активності. До таких можна віднести підвищення фіскального навантаження, яке меншою мірою впливатиме на пересічного споживача, наприклад збори з майна, з придбання предметів розкоші тощо.

Загалом структура бюджетного регулювання має позитивно позначатися на економічному зростанні. Однак у довгостроковій перспективі скорочення інвестицій та підвищення податків у сукупності можуть негативно вплинути на темпи відновлення національних господарств. У Європі зусилля розробників економічної політики зосереджуються на структурних або скоригованих із урахуванням циклічних коливань цільових показниках. Якщо динаміка розвитку не справджує очікувань, передусім треба застосовувати важелі грошово-кредитної політики та необмежену дію автоматичних бюджетних стабілізаторів. Навіть країни з порівняно стійкими державними фінансами зберігають належні буферні резерви, щоби протистояти майбутнім шокам.

Протягом останніх трьох років підтвердилися припущення міжнародних експертів [5], котрі вважають, що при зниженні темпів економічного зростання й підвищення ризиків ускладнення ситуації проведення бюджетної консолідації в багатьох регіонах світу залишається досить нелегким завданням, незважаючи на певне поліпшення стану бюджетних рахунків після їх різкого погіршення у 2008—2009 рр. На переконання світової спільноти, головним завданням оздоровлення механізмів руху публічних грошових коштів найближчим часом є координація на міжнаціональному рівні та конкретизація в межах окремих держав заходів, котрі зрештою дадуть змогу зміцнити фінансову стійкість. До таких заходів можна віднести диверсифікацію власності як бази сталого фінансового ринку та підґрунтя ефективної економіки, що виключатиме стимулювання населення до придбання акцій на довгостроковій основі, запровадження індивідуальних пенсійних рахунків; скасування зайвих обмежень для

портфельних інвестицій на фондовому ринку; розширення пільгового податкового режиму для публічно-приватних партнерств, формування благодійних фондів та перетворення їх на інституційних інвесторів.

Варто підкреслити, що процеси оздоровлення державних фінансів стосовно як дохідних джерел, так і витратних повноважень мають велике значення для підтримки потенційних можливостей додержання суспільної справедливості, забезпечення зайнятості населення. У свою чергу, прогресивне оподаткування та регламентований доступ до конституційно гарантованих державних послуг необхідні для зменшення негативних наслідків бюджетного коригування. Використання перевірених практикою фіскальних важелів разом із політикою соціальних допомог, супроводжуване активними програмами на ринку праці, може сприяти підвищенню попиту й пропозиції робочої сили. При цьому перспективи зростання та забезпечення працездатного населення робочими місцями завжди будуть пов'язані зі структурними реформами. Динаміка податкового навантаження в країнах ЄС та в Україні відображена в табл. 1 [6].

Таблиця 1. Частка податкових платежів у ВВП країн ЄС та України у 2010–2012 рр., %

Країни	2010	2011	2012
ЄС-27	24,4	26,0	25,0
ЄС-12	20,8	20,7	21,0
ЄС-15	27,4	27,8	28,2
Україна	23,1	25,7	25,6
			24,5 (2013)

Джерело: Government finance statistics. Summary tables — 1/2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-EK-13-001/EN/KS-EK-13-001-EN.PDF.

Наведені дані свідчать, що середня частка податкових платежів у ВВП у 27 країнах ЄС у 2010 і 2011 рр. перевищувала такий показник по Україні на 1,3 та 0,3 в. п. відповідно, а у 2012 р. була меншою на 0,6 в. п.

Як відомо, заходи податково-бюджетної політики щодо стабілізації ринкових умов, зокрема в зоні євро, не обмежуються спеціальними методами. Лідери європейських країн неодноразово обговорювали ефективність заходів фіскальної й грошово-кредитної політик. Так, можливості підтримувати рекапіталізацію банків пов'язувалися зі створенням єдиного міжнаціонального механізму нагляду та повномасштабного банківського союзу. У рамках викладеного більшість держав прийняла умови Пакту стабільності та зростання [7], який передбачає запровадження норм, що обмежують розмір структурного дефіциту, а також низки правил, спрямованих на посилення координації податково-бюджетної та грошово-кредитної політик у зоні євро. Наприклад, бюджетна стратегія Німеччини, як зазначено в Програмі стабільності — 2014,

спрямована на досягнення середньострокової цілі — структурного дефіциту загального уряду на рівні $-0,5\%$ ВВП. Прийняття Пакту стабільності та зростання поліпшило керованість із боку органів управління Євросоюзу процесу ухвалення державами-членами зваженої фінансової політики щодо країн, котрі використовують як грошову одиницю євро. Посилено заходи впливу, запроваджено автоматичне введення санкцій за недотримання встановленої політики ухвалення фіскальних рішень, щоб уникнути надмірних дефіцитів уряду. Регламентом (ЄС) № 1173/2011 Європейського парламенту і Ради від 16.11.2011 [8] щодо ефективного застосування бюджетного нагляду в зоні євро запроваджено систему ефективних, превентивних і поступових механізмів примусу у вигляді накладення санкцій на держави цієї зони.

В Україні зміцнення стійкості фінансової системи в контексті інтеграційних процесів відбуватиметься в рамках широких реформ, передбачених Програмою діяльності Кабінету Міністрів України [9], із посиленням принципів прозорості, довіри, партнерства у відносинах економічних агентів усіх рівнів.

За підтримки Міжнародного валютного фонду (МВФ) запланована низка заходів з імплементації змін нормативної бази, що регулює використання бюджетних коштів. Зокрема, у межах виконання програми *stand by* будуть посилені всі складові курсу сталої фіскальної політики. Крім того, передбачено послідовне впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в корпоративному й державному секторах економіки. Подальша гармонізація податкових і митних правил України з регуляторними актами Європейського Союзу позитивно впливатиме на забезпечення стійкого інклюзивного розвитку національної економіки. Наразі тривають дискусії щодо розширення бази акцизного податку шляхом внесення до переліку підакцизних товарів електроенергії та природного газу, які входять до гармонізованої номенклатури товарів у країнах — членах ЄС. Основними напрямками бюджетної політики на 2015 р. визначено:

- сприяння розвитку внутрішнього виробництва шляхом зниження податкового (соціального) навантаження на фактори виробництва, підвищення ефективності пільгових преференцій, у т. ч. спеціальних режимів оподаткування для сільськогосподарських підприємств із метою приведення системи оподаткування АПК у відповідність із вимогами СОТ і ЄС;

- мінімізацію ризиків ухилення від оподаткування, включаючи контроль трансфертного ціноутворення; удосконалення механізмів протидії порушенню правил сплати платежів до бюджету та зменшення відповідних зобов'язань;

- скорочення кількості податків і зборів із одночасним спрощенням їх адміністрування.

Зазначене дасть змогу підвищити інвестиційну привабливість вітчизняної економічної системи в галузевому, секторальному й регіональному вимірах.

Наступний крок в управлінні змінами у фінансальній сфері — зменшення ставок податків на капітал. На відміну від тягаря обов'язкових платежів на споживання й працю, нормативи оподаткування капіталу в Україні оцінюються приблизно на 2—5 в. п. вище, ніж у Європейському Союзі (табл. 2) [10].

Таблиця 2. Податкове навантаження на працю, капітал і споживання у країнах ЄС та в Україні у 2010 та 2011 рр., %

Країни	Імпліцитні ставки					
	Податки на споживання		Податки на працю		Податки на капітал	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
ЄС-27	21,3	21,5	33,3	33,8	15,8	15,7
ЄС-15	21,8	21,9	34,8	35,3	20,0	20,6
ЄС-12	20,6	21,0	31,5	31,9	12,2	11,4
Україна*	19,8	21,6	34,7	34,3	17,7	20,4

* Показники по Україні розраховано за методологією Європейської комісії за даними Державної казначейської служби України та статистичного збірника “Національні рахунки України” за відповідні роки.

Джерело: складено за: Taxation trends in the European Union. 2013 Edition / European Commission [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/2013/report.pdf.

Фінансову спроможність органів місцевого самоврядування можна підвищити шляхом створення самодостатніх дохідних джерел місцевих бюджетів, удосконалення розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів завдяки податковим важелям, зокрема за допомогою зарахування до місцевих бюджетів частини податків на прибуток підприємств та на доходи фізичних осіб.

Місія Податкового кодексу економічного зростання передбачатиме побудову взаємовідносин податкових органів і платників переважно на засадах партнерства, а не примусу. Його основними цілями стане забезпечення захисту законних прав та інтересів платників податків, виконання законодавства всіма учасниками податкових відносин та формування довіри платників до податкової служби.

Підвищити якість і результативність податкового контролю передбачається за рахунок:

- удосконалення та широкого застосування ризикоорієнтованих моделей контролю та стратегій відбору об'єктів перевірок на підставі критеріїв ризику;
- зосередження уваги підрозділів, що здійснюють контроль, на збільшенні бази оподаткування за рахунок несумлінних платників податків та платників, які працюють у тіньовому секторі економіки;
- запровадження подання всіма фізичними особами так званої нульової декларації та обов'язкового загального щорічного декларування. Така

декларація має стати точкою відліку активів громадян для подальшого застосування непрямих методів контролю приросту власного майна, оскільки міститиме інформацію про всі його види, котрі належать фізичній особі на певну дату.

Як зазначалося, посилення принципів прозорості й довіри можливе за умови оптимізації податкової системи України та уніфікації складу податків відповідно до класифікації державних доходів у статистиці державних фінансів МВФ і у Європейській системі рахунків (ЄСР-95). У цьому контексті також важливо розробити підходи до визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств на основі фінансового результату за бухгалтерською (фінансовою) звітністю — шляхом коригування прибутку на постійні й тимчасові податкові різниці за доходами і витратами та постійні податкові різниці, що виникають за окремими операціями.

Справедливе фіскальне навантаження на суб'єктів господарювання також залежатиме від законодавчого визначення конкретних умов надання й використання податкових пільг на підставі визнання їх видом державної допомоги з урахуванням наднаціональних європейських норм. Підвищення прозорості та справедливості буде забезпечено шляхом включення податкових пільг (суми втрат бюджету) за всіма податками в казначейський звіт про видатки бюджетів із вільним доступом до методики визначення втрат бюджету від надання преференцій.

Одним із знакових явищ у площині вдосконалення податкового законодавства в Україні є наближення його норм у частині визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток до методологічних засад бухгалтерського обліку. Такий облік та фінансова звітність стають джерелом інформації для складання податкової звітності. За цих умов істотно підвищуються вимоги до достовірності обліку, прозорості методик розрахунку показників. Якісна звітність — це не тільки інституційний базис для ухвалення управлінських рішень, у т. ч. інвестиційного характеру, а й інформаційне підґрунтя оподаткування бізнесу.

Подальше реформування цієї універсальної інформаційної системи зумовлене розвитком міжнародного співробітництва підприємств України, їхньою участю у виробничій кооперації з підприємствами інших країн, прагненням до залучення іноземних інвестицій, виходом на міжнародні ринки капіталу. Забезпечення відкритості, прозорості й порівнянності показників фінансової звітності підприємств — обов'язкова передумова успішної бізнес-активності. Тож другий етап розвитку бухгалтерського обліку в Україні розпочався з ухвалення Стратегії імплементації міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні (*далі* — Стратегія) [11], результатом реалізації якої стало складання за міжнародними стандартами фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності публічними акціонерними товариствами, банками, страховиками, а

також підприємствами, котрі здійснюють господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України. Фактично міжнародні стандарти фінансової звітності увійшли в нормативно-правове поле бухгалтерського обліку в Україні, що є безумовним досягненням цього етапу його розвитку.

Курс на євроінтеграцію потребує від Міністерства фінансів України, регулятора у сфері бухгалтерського обліку, професійної спільноти бухгалтерів і аудиторів, науковців відповіді на питання про те, який вплив асоціація з ЄС матиме на визначення шляхів розвитку бухгалтерського обліку.

З метою врахування зазначеного курсу нашої держави та осучаснення Стратегії до неї наприкінці 2013 р. були внесені певні зміни [12]. Фактично ці зміни спрямовувалися на підвищення регуляторної спроможності Міністерства фінансів України у сфері бухгалтерського обліку (щодо обстеження вітчизняної системи бухгалтерського обліку за методикою, рекомендованою Секретаріатом Конференції Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку); створення кадрового потенціалу; координацію діяльності органів виконавчої влади, професійних організацій, вищих навчальних закладів та зацікавлених осіб щодо забезпечення застосування міжнародних стандартів та професійної підготовки бухгалтерів і аудиторів.

Разом із тим аналіз Директиви 2013/34/ЄС від 26.06.2013 (далі — Директива) [13] показав, що в ній не врахована низка ключових питань. Їх можна поділити на дві групи:

1. Напрями розвитку бухгалтерського обліку, нові для України. Відмінність таких напрямів полягає ще й у тому, що вони безпосередньо не пов'язані з імплементацією міжнародних стандартів.

2. Напрями реалізації чинної стратегії, котрі потребують ширших підходів і тлумачення.

Безперечно, зазначене можна пояснити тим, що європейські новації, які потребують урахування при вдосконаленні бухгалтерського обліку в Україні, передбачені загальними формулюваннями стратегії. Утім, логіка такого документа полягає якраз у чіткій визначеності намірів держави щодо реформування цієї сфери, конкретизації напрямів і заходів їх реалізації. Тому на часі — розроблення й прийняття кардинально оновленого урядового рішення стосовно повної імплементації міжнародних і європейських стандартів бухгалтерського обліку.

Методологічні засади відстеження системних ризиків у фінансовій сфері

Основними ознаками стабільності фінансової системи є: впорядкованість функціонування й розвитку елементів фінансової системи; взаємозв'язок окремих елементів, як одного з одним, так і усією фінансовою системою; наявність фінансових інструментів державного регулювання; якісне нормативно-правове

та інформаційне забезпечення; керованість як фінансової системи загалом, так і окремих її елементів; наявність саморегулювних властивостей фінансової системи; спроможність останньої протидіяти збуренням та повертатися до стану рівноваги в разі відхилень; здатність зберігати параметри в чітко визначених межах протягом тривалого часу.

Протягом 2002—2011 рр. макроекономічна та фінансова нестабільність в Україні були зумовлені головним чином проведенням експансивної монетарної й фіскальної політики, не сумісної з валютно-курсовими пріоритетами. На сучасному етапі розвитку стабільність фінансової системи не можлива без встановлення в державі макроекономічної й фінансової стабільності, котрі тісно взаємопов'язані.

Функціонування фінансової системи країни безпосередньо залежить від динаміки та стану її економіки. Практика останніх років свідчить, що проблемам у фінансовій системі досить часто передують макроекономічні зрушення. Тому для об'єктивної оцінки стійкості останньої необхідно провести аналіз впливу на неї змін у економічній системі.

У цьому контексті слід зауважити: у 2013 р. глобальні дисбаланси за поточними рахунками великих країн зменшилися, що відповідає загальній тенденції, яка виникла під час фінансової кризи. У середньостроковій перспективі прогнозується незначне скорочення глобальних дисбалансів, котре до певної міри відображає циклічний спад і слабкий зовнішній попит у країнах із дефіцитом. Окрім того, воно свідчить про структурні поліпшення в декількох крупних економіках. Утім, глобальні дисбаланси, спричинені структурними проблемами, і далі становлять небезпеку для довгострокової економічної стабільності.

З огляду на реальну ситуацію в українській економіці, можна виокремити такі ключові загрози фінансовій стабільності: посилення структурної деформації економіки; зниження інвестиційної й інноваційної активності та науково-технічного потенціалу; тенденція до перетворення України на паливно-сировинну периферію розвинутих країн; збільшення залежності від імпорту; вплив за кордон капіталу та валютних ресурсів; високий рівень зовнішнього й внутрішнього боргу; надмірна відкритість економіки; криміналізація міжнародних фінансово-кредитних відносин.

Сьогодні значна частка приватного капіталу в країнах, що розвиваються, залишається орієнтованою на короткострокові потреби й, таким чином, непридатною для довгострокових інвестиційних потреб. Фінансові інвестори, особливо інституційні, є потенційно важливим джерелом фінансування сталого розвитку. За різними оцінками, активи інституційних інвесторів становлять близько 75—85 трлн дол. США, тож багато з них відповідають критеріям довгострокових інвесторів. Велика кількість державних інвестиційних фондів призначена для збереження й передачі багатства майбутнім поколінням, маючи при

цьому дуже малий обсяг короткострокових зобов'язань. Однак, попри переважно довгостроковий характер зобов'язань, у більшості інституційних інвесторів традиційно є високоліквідні портфелі. Як наслідок, у розвинутих країнах і тих, що розвиваються, інвестиції інституційних інвесторів, необхідні для довгострокового стійкого розвитку, залишаються обмеженими.

Наприклад, прямі інвестиції в інфраструктуру в усьому світі становлять менше 1 % активів пенсійних фондів. Водночас багато країн, що розвиваються, не мають внутрішньої бази інституційних інвесторів, розрахованої на довгострокові інвестиції. Чистий приплив ПП до таких країн з 2012 р. по 2013 р. дещо зменшився, переважно за рахунок збільшення вивезення цих інвестицій, а не скорочення їх припливу. Загалом частка в ПП країн, що розвиваються, і перехідних економік зросла із 17 % у 2007 р. до близько 31 % у 2012 р. Приплив ПП до країн, що розвиваються, та перехідних економік у першій половині 2013 р. збільшився на 18 %, поглинаючи близько 60 % глобального припливу капіталу.

Фінансова криза 2008 р. спонукала уряди країн і міжнародне співтовариство здійснити низку важливих реформ у сфері регулювання фінансового сектору. На сьогодні ці реформи, спрямовані на убезпечення та підвищення стійкості фінансової системи, насамперед із дотриманням правил банківського сектору відповідно до Базеля III, доповнені низкою рекомендацій Ради фінансової стабільності (Financial Stability Board). Кінцева мета вдосконалення фінансової системи — сприяння ефективному перерозподілу коштів у всіх галузях економіки.

Зниження ризиків у процесі забезпечення доступу до кредитів є складним завданням, виконання якого потребуватиме досягнення компромісів на всіх рівнях. Потрібно забезпечити баланс між нормативним регулюванням і політичною складовою, особливо в питаннях зниження системних ризиків, а також розширення доступу, передусім для довгострокових інвестицій, для того щоб фінансова система забезпечувала інтереси стійкого глобального розвитку.

До серйозних зовнішніх загроз фінансовій стабільності України слід віднести надмірну відкритість національної економіки. Слід зазначити, що відкритість економіки у стратегічному плані відповідає завданням розвитку держави, про що свідчить досвід країн із розвинутою економікою. Розумна відкритість економіки сприяє підвищенню її ефективності, конкурентоспроможності, мобільності фінансового капіталу. Водночас будь-які умови входження вітчизняного господарства в систему міжнародного поділу праці, незрілість ринкових відносин та кризовий стан економіки потребують обережності у встановленні ступеня такої відкритості. Треба враховувати міру захищеності вітчизняної фінансової системи, кредитної та банківської систем, грошового обігу, що, власне, є функцією забезпечення фінансової стабільності.

Зі зростанням потреб актуалізується пошук нових джерел міжнародного публічного фінансування в цілях розвитку, що зумовлює підвищення інтересу до нових та інноваційних джерел фінансування. На сьогодні такі джерела поки що не здатні мобілізувати значні обсяги нового й додаткового фінансування. Одночасно питання про реагування на незаконні фінансові потоки, зокрема ті, що пов'язані з ухиленням від оподаткування, залишається в авангарді політичних дискусій на найвищому рівні.

Серед наявних інноваційних механізмів фінансування за рахунок нових ресурсів можна виокремити міжнародні податки (на фінансові й валютні трансакції, на викиди вуглецю тощо), а також неподаткові доходи, у т. ч. спеціальні права запозичення МВФ для фінансування розвитку. Ці механізми мають потужний потенціал для залучення значних обсягів фінансування. Наприклад, європейський податок на фінансові трансакції, запропонований Європейською комісією та схвалений 11 країнами — членами ЄС, планується запровадити у 2014 р. Перспективи використання таких фіскальних важелів в Україні залежать від зрілості та стійкості національної фінансової системи. Тому для створення цілісної системи запобігання зовнішнім загрозам фінансовій стабільності та її ефективного використання для потреб антикризової діагностики необхідно насамперед сформувати відповідну нормативну базу; забезпечити моніторинг зовнішніх загроз фінансовій стабільності та їх моделювання; створити банк даних щодо таких загроз та встановити баланс останніх за умов їх правильного поєднання.

Асоціація України з Європейським Союзом спрямована на забезпечення умов для поглиблення економічних і торговельних відносин, котрі сприятимуть поступовій інтеграції у внутрішній ринок ЄС, у т. ч. завдяки створенню поглибленої й усеохоплюючої зони вільної торгівлі, як зазначено в Розділі IV Угоди про асоціацію. Україна докладатиме максимальних зусиль для поступового наближення своєї політики до політики ЄС відповідно до основоположних принципів макроекономічної стабільності, збалансованості державних фінансів і платіжного балансу (ст. 343 Угоди).

Список використаних джерел

1. Національні рахунки України за 2012 рік : стат. зб. / Держ. служба статистики України. — 2014. — С. 14.
2. IMF Data Mapper / International Monetary Fund [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.imf.org/external/datamapper/index.php>.
3. World Economic Outlook Update. — 2014. — 21 Jan. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2014/update/01/pdf/0114.pdf>.
4. World Economic Situation and Prospects 2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.un.org/en/development/desa/policy/wesp/wesp_current/wesp_2014.pdf.
5. Fiscal Monitor 2012 / International Monetary Fund. — Р. 1—3 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fm/2012/02/pdf/fm1202.pdf>.

6. Government finance statistics. Summary tables — 1/2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-EK-13-001/EN/KS-EK-13-001-EN.PDF.

7. The Treaty on Stability, Coordination and Governance (TSCG) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://www.eurozone.europa.eu/euro-area/topics/treaty-on-stability,-coordination-and-governance-\(tscg\)](http://www.eurozone.europa.eu/euro-area/topics/treaty-on-stability,-coordination-and-governance-(tscg)).

8. Regulations // Official Journal of the European Union [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:306:0001:0007:EN.PDF>.

9. Програма діяльності Кабінету Міністрів України : схвал. постановою Верховної Ради України від 27.02.2014 № 799-VII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001120-14>.

10. Taxation trends in the European Union. 2013 Edition / European Commission [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/2013/report.pdf.

11. Про схвалення Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.10.2007 № 911-р [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/911-2007-р>.

12. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. № 419 і розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2007 р. № 911 : постанова Кабінету Міністрів України від 07.11.2013 № 820 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/820-2013-п>.

13. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC // Official Journal of the European Union [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:182:0019:0076:EN.PDF>.